

KOLLEKTÍV FORDÍTÁS

Nekem annak idején szerencsém volt: nagyon hamar megtanulhattam, ha nem is fordítani, de hogy a fordítást meg kell tanulni, és – legalábbis a mesterségbeli fogásokat – meg is lehet tanulni. Persze nem az egyetemen tanultam meg (bár ott is próbálkoztam: egy darabig eljártam Kardos László professzor úr műfordítói szemináriumára, ám ott leginkább azt tanultam meg, hogy műfordító egészen biztosan nem leszek). Akkoriban azonban még voltak kontrollszerkesztők, akik – bármilyen hihetetlenül hangzik ez ma – tényleg ellenőrizték a fordításokat (sőt – ez még hihetlenebb – akkoriban a szerkesztők is elolvasták a leadott szöveget). A fordító azután visszakarta a javított változatot, s először jól megsértődött, majd – amikor átvezette a javításokat – tanult, tanult, tanult. (Voltak pedagógus hajlamú kontrollszerkesztők és szerkesztők is, akik nemcsak papíron javítottak, hanem barátilag el is magyarázták a fordítónak, hogy az ember akkor sem ír le olyan baromságokat, mint ő tette, ha az áll az eredetiben.) Aki nem adta fel túl hamar, az viszonylag gyorsan elsajátíthatta a mesterségnek azokat az alapelemeit, melyek segítségével már olvasható szöveget lehet produkálni, és aki hajlandó volt tovább (nagyjából egy életem át) tanulni, annak minden fordítással nőtt az esélye, hogy előbb-utóbb talán jó fordító válik belőle.

Mindezt csak azért mondtam el, hogy világos legyen: amikor „Filozófiai szakfordítás” címmel szemináriumot hirdettem, nem a hagyományos (az egyik fél ismereteket közöl, a másik megtanulja) oktatási forma lebegett előttem, hanem ez a

„csináljuk-javítjuk-közben megtanuljuk”. A megvalósításhoz nem kellett más, csak egy olyan jó minőségű szöveg, mint Brian L. Keeley *OF CONSPIRACY THEORIES** című cikke és néhány vállalkozó szellemű diák. Ám amint megindult az érdemi munka, megszűnt a különbség tanár és diák között. Még a szereposztás is folyton változott: legalább egyszer mindegyikünk eljátszotta a hálátlan fordítói szerepet (azaz: lefordította és napokkal a fellépés előtt szétosztotta a soron következő szövegrészletet), a többi alkalommal viszont éles szemű kontrollszerkesztők és szerkesztők voltunk (javítottuk a fordító hibáit, jobbnál jobb megoldásokat javasoltunk az ő ügyetlenkedései helyett, és nemegyszer keresetlen őszinteséggel meg is mondtuk neki – meg egymásnak – a véleményünket). Sokszor persze nem sikerült egyetértésre jutnunk: ilyenkor két vagy több szövegváltozatot is meghagytunk, és a döntést későbbre halasztottuk (majd a végén, mondtuk, újra átmegyünk az egészen, és akkor eldöntjük, melyik illik bele jobban az elkészült szövegbe).

A közreadott fordítás tehát műhelymunka eredménye. A közreműködők névsora: Bárány Tibor, Cseh János, Csordás Attila, Daczi Barnabás, Erdélyi Ágnes, Hack József, Hadházi Anett, Juhász Gergely Ákos és Rónai András. Hogy az eredmény jó-e, azt ítélje meg az olvasó. Én mint az egyik közreműködő csak arról számolhatok be, hogy nekem érdemes volt ebben a műhelyben dolgozni, mert nagyon sokat lehetett a többiektől tanulni.

Erdélyi Ágnes

* Eredetileg a *Journal of Philosophy* 1999. márciusi számában jelent meg (XCVI. kötet, 3. szám, 109–126. o.).